

דפים עג – עד

- א. באלו אופנים אפשר להעמיד את משנת 'אלו נערות', המחייבת קנס לאונס או מפתה בחייבי כריתות?
 ב. המריב עם חברו ומתכוין להורגו, ותוך כדי המריבה נגף אשה הרה ויצאו ילדיה, ולא היה אסון לאשה – האם חייב לשלם ממון?
 ג. נרדף ששיבר כלים תוך כדי מנוסתו – האם חייב לשלם?
 ד. הרודף אחר הרודף להורגו, ושבר כלים תוך כדי רדיפתו – האם חייב לשלם לבעליהם?
- א. הואיל והרודף אחר הערוה לאונסה – ניתן להצילה בנפשו, והרי כל המתחייב מיתה פטור מן התשלומין, על כרחנו להעמיד המשנה המחייבת קנס בחייבי כריתות, באופנים שאין ניתן להמיתו; כגון לאחר העראה שכבר פגמה במקצת ואסור להמיתו, ואז הוא מתחייב קנס. אבל זה ניחא רק למ"ד העראה זו נשיקה, אך למ"ד זו הכנסת עטרה, שוב אינו מתחייב קנס לאחר ההעראה, שכבר איננה בתולה.
 רב חסדא העמיד כגון שבא עליה (הוא או אחר (רש"י. ובר"מ משמע דוקא הוא. וע' שעה"מ גניבה ג, ב) שלא כדרכה קודם לכן, שכבר נפגמה.
 רבא העמיד במניחתו כדי שלא יהרגנה, וכדעת רבי יהודה דלעיל.
 רב פפא העמיד המשנה במפותה וכדברי הכל, שאינו חייב מיתה כאשר אינה אנוסה.
 אביי העמיד כשניתן להציל באחד מאבריו, שאז אסור להורגו (וכרבי יונתן בן שאול).
 הרמב"ם לא כתב אותן אוקימתות אלא הביא המשנה כצורתה, ובאר דבריו בדרכים שונות.

- ב. מי שנתקוטט עם חברו והיה מתכוין להרגו, ונגף אשה הרה ויצאו ילדיה, ולא יהא אסון לאשה – משלם דמי ולדות ככתוב (שבמצות שבמיתה הכתוב מדבר, כדברי ר' אלעזר). והעמידו בגמרא רק באופן שניתן להציל את הנרדף באחד מאבריו של הרודף, אבל בלאו הכי כיון שחייב מיתה באותה שעה על ידי כל אדם – פטור מן התשלומין, ואע"פ שמיתה לזה ותשלומין לזה.
 ג. לדברי רבא, הנרדף ששיבר כלים תוך כדי מנוסתו; אם כליו של רודף – פטור. ואם של אחרים – חייב (כדין מציל עצמו בממון חברו).
 ד. הרודף אחר הרודף אחר אדם להרגו, ושיבר את הכלים – פטור. ולא מן הדין אלא שאם אי אתה אומר כן, תמנע הצלת הנרדפים (רבא).

דף עד

- קס. על אלו עבירות ובאלו אופנים, אם אומרים לו לאדם: עבור או תהרג – יהרג ואל יעבור?
 נמנו וגמרו בעלית בית נתזה בלוד: כל עבירות שבתורה, אם אומרים לאדם עבור ואל תהרג – יעבור ואל יהרג, חוץ מעבודת כוכבים גילוי עריות ושפיכות דמים, וכדברי רבי אליעזר. (עבודת כוכבים מבכל נפשך; שפיכות דמים – מסברא ד'מאי חזית...'. ועריות – מהקש הכתוב נערה המאורסה לרציחה).
 ולדברי רבי ישמעאל (וי"א שכן גם דעת רבא – עתוס' כתובות יט ד"ה דאמר; תורי"ד ע"ז נד), בעבודת כוכבים בצנעה – יעבור ואל יהרג (וחי בהם), ובפרהסיא – יהרג ואל יעבור (ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי).

א. משמע בתוס' שלא אמר רבי ישמעאל אלא בעכו"ם, אבל לא בשפיכות דמים דסברא היא. ולא בגילוי עריות שהוקש לשפיכות דמים (וע' במפרשים. וכ"כ במג"ח (רצה). וע' לשון תוס' כתובות יט. והגהות מיימוניות יסוה"ת ה, ב וצ"ע).

ב. דעה נוספת – רב חסדא אליבא דר' מאיר – שגם בעדות שקר אומרים יהרג ואל יעיד שקר (ע' כתובות יט.).

ואמרו בשם ר' יוחנן שבשעת גזרת המלכות (רב דימי) או אפילו שלא בשעת הגזרה, אם אונסים אותו בפרהסיא (רבי) כלומר בנוכחות עשרה מישראל – אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור, כגון מנהג שנהגו ישראל בשרוך נעל. אבל זה דוקא כאשר מכוונים המאנסים להעבירו על הדת. אבל להנאת עצמם – אין אומרים לו ליהרג (רבא). וכן כשאין עושה מעשה אלא הוא בבחינת 'קרקע עולם'.

א. אשה שאונסים אותה להיבעל באיסור ערוה או שתמות, יש אומרים כיון שאינה עושה מעשה – אין בה דין 'יהרג ואל יעבור', כדברי אביי 'אסתר קרקע עולם היא'. ויש חולקים וסוברים שלא נאמר זאת בגמרא לענין גילוי עריות ממש, ושונה אסתר הואיל והיתה שם ביאת נכרי (עתוס', בעה"מ ורמב"ן).

ב. בשפיכות דמים ללא מעשה, כגון מי שאונסים אותו להניח עצמו להיזרק על תינוק להורגו, ואם לאו – יהרגוהו, הניחו בתוס' שאינו חייב ליהרג.

דפים עד – עה

קסא. האם בן נח מצווה על קידוש השם, ומחוייב למסור נפשו למות ולא לעבור על מצוותיו?

נסתפקו בגמרא האם בן נח מצווה על קידוש השם. ולפי גרסתנו מבואר שבצנעא ודאי אינו חייב למסור נפשו, ואפילו בעבודה זרה. ואילו בפרהסיא לא נפשט הספק. ולגרסת התוס' אפילו בפרהסיא אינו חייב למסור נפשו (וכן כתבו בדעת הרמב"ם).

א. רש"י ותוס' ועוד ראשונים כתבו ש'פרהסיא' היינו עשרה מישראל. ואילו הר"ן כתב שאפילו עשרה נכרים שאינם עובדים עבודה זרה.
ב. נחלקו חכמים אחרונים בשפיכות דמים – האם יהרג ולא יעבור.

דף עה

קסב. אדם שנטה למות, ואמרו הרופאים שאין לו תקנה אלא אם יעבור עבירה של גילוי-עריות – האם מתירים לו?

זה היה מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא, ואמרו הרופאים אין לו תקנה עד שתבעל – ולא התירוהו חכמים. ואפילו בלא ביאה אלא תספר עמו מאחורי הגדר בלבד – אין מתירים לו. ונחלקו אמוראים האם הדין כן אפילו בפנויה שאין בה איסור ערוה. שלפי דעה אחת אין מורין היתר בכך כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות.
וכן פסק הרמב"ם (יסודי התורה ה, ט).

דיני התרפאות באיסורי תורה ובשלש עבירות חמורות – בפסחים כה.